

Wymagania edukacyjne z języka polskiego III klasa poziom rozszerzony

Na ocenę dopuszczającą uczeń:

Wiadomości:

- zna i rozumie utwory (lub ich fragmenty) wskazane w programie, tj.:
 - O. Tokarczuk *Lalka i perła (fragm.)*, *
 - J. Kasprówic *Z chatupy*,
 - S. Żeromski *Ludzie bezdomni*,
 - K. Przerwa-Tetmajer *Lubię, kiedy kobieta i inne wybrane utwory*,
 - S. I. Witkiewicz *Szewcy*,
 - F. Kafka *Proces*,
 - Cz. Miłosz *Roki, Który skrzywdziłeś*,
 - B. Jasieński *Rzygające posągi lub inne zaproponowane utwory*,
 - Z. Nałkowska *Medaliony*,
 - S. Grochowiak *Płonąca żyrafa, Święty Szymon Słupnik i inne zaproponowane utwory*,
 - E. Stachura *wybrane utwory*,
 - T. Konwicki *Mała apokalipsa*,
 - J. Podsiadło *wybrane utwory*,
 - J. Twardowski *wybrane utwory*,
 - M. Świetlicki *wybrane utwory*,
 - L. Tyrmand *Dziennik 1954 (fragm.)*,
 - A. Camus *Dżuma*
- *tekst może być realizowany w klasie programowo niższej

- przyporządkowuje autorom tytuły i głównych bohaterów utworów literackich wskazanych w podstawie programowej,
- określa ramy chronologiczne omawianej epoki,
- objaśnia znaczenie nazw omawianych epok literackich,
- wskazuje podstawowe cechy najważniejszych dla omawianych okresów gatunków literackich,
- wskazuje cechy postaw i wzorców osobowych charakterystycznych dla danej epoki,
- wskazuje cechy prądów umysłowych i artystycznych,
- posługuje się kluczowymi dla rozumienia omawianych epok pojęciami,
- streszcza główne wątki utworów epickich i dramatycznych z listy lektur obowiązkowych.

Umiejętności:

- rozpoznaje najważniejsze środki stylistyczne w utworach literackich omawianych epok,
- charakteryzuje bohaterów literackich,
- przekazuje efekty swojej pracy na lekcjach w sposób komunikatywny,
- umiejętnie przywołuje cytaty z tekstów literackich do wypowiedzi własnych,
- wymienia nadawcę, odbiorcę i komunikat jako trzy najważniejsze elementy aktu komunikacji językowej,
- odróżnia od siebie teksty pełniące funkcję informatywną, impresywną i ekspresywną,
- objaśnia istotę znaku,
- posługuje się pojęciem archaizm,
- objaśnia istotę związku frazeologicznego,

- odróżnia od siebie synonimy, homonimy i antonimy,
- posługuje się pojęciem styl,
- rozpoznaje i charakteryzuje styl utworu (romantycznego, realistycznego, modernistycznego).

Język:

- przestrzega zasad poprawności właściwych dla języka mówionego w zakresie: ortofonii (wymowy), ortografii, fleksji, leksyki, frazeologii, składni; dopuszczalne usterki językowe,
- posługuje się stylem komunikatywnym, stosownym do sytuacji (dopuszczalna schematyczność), wystarczającym słownictwem,
- posługuje się terminologią specjalistyczną w zakresie niezbędnym do realizacji tematu.

Na ocenę dostateczną uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, a ponadto:

Wiadomości:

- zna i rozumie wybrane filmy z klasyki kinematografii polskiej i światowej,
- wyjaśnia literaturoznawcze sensy pojęć,
- wskazuje podstawowe cechy gatunków,
- wiąże fakty literackie z istotnymi wydarzeniami historycznymi,
- wskazuje związki omawianych epok z wcześniejszymi,
- wie, czym jest pastisz, parodia, trawestacja, tekst linearny i hipertekst,
- wyjaśnia pojęcie językowy obraz świata.

Umiejętności:

- opisuje motywy i tematy literackie, odwołując się do omówionych utworów,
- charakteryzuje wzorce osobowe i postawy bohaterów, odwołując się do omówionych utworów literackich,
- charakteryzuje podstawowe prądy artystyczne i umysłowe oraz hasła programowe i idee poszczególnych epok, odwołując się do omawianych utworów literackich,
- charakteryzuje wizję świata i człowieka w poszczególnych epokach, odwołując się do omówionych utworów literackich,
- wskazuje w tekście staropolskim archaizmy fonetyczne, leksykalne i składniowe,
- objaśnia znaczenie wskazanych związków frazeologicznych o różnym pochodzeniu,
 - rozpoznaje w tekście synonimię, homonimię, antonimię i polisemię,
 - objaśnia pojęcie stylizacji,
- wskazuje i opisuje charakterystyczne cechy językowe i stylistyczne w tekstach literackich omawianych epok,
- określa tematykę i problematykę omawianych utworów,
- wskazuje i opisuje charakterystyczne cechy tekstów kultury (obraz, rzeźba, sztuka teatralna, film),
- rozpoznaje i charakteryzuje konteksty filozoficzne,
- przeprowadza interpretację porównawczą utworów literackich,
- dostrzega przemiany konwencji i praktykę ich łączenia.

Język:

- przestrzega zasad poprawności właściwych dla języka mówionego w zakresie: ortografii, ortofonii, fleksji, leksyki, frazeologii, składni (dopuszczalne usterki językowe),
- posługuje się komunikatywnym, stosownym do sytuacji stylem,
- posługuje się słownictwem stosownym i zróżnicowanym,
- przestrzega zasad etykiety językowej,
- posługuje się terminologią właściwą do realizacji tematu,

- rozpoznaje ironię w tekście,
- rozpoznaje elementy aktu komunikacyjnego w tekście,
- stosuje środki językowe typowe dla rozmowy.

Na ocenę *dobrą* uczeń potrafi to, co na ocenę *dostateczną*, a ponadto:

- zna konteksty literackie i kulturowe.

Umiejętności:

- wskazuje związki literatury z wydarzeniami historycznymi, kulturą i sztuką oraz filozofią omawianych epok,
- porównuje wzorce osobowe, kreacje bohaterów oraz wizję świata i człowieka w omawianych epokach, odwołując się do utworów literackich,
- charakteryzuje koncepcję artysty i zadania sztuki w omawianych epokach, odwołując się do utworów literackich,
- wskazuje dominantę kompozycyjną i myślową oraz dokonuje analizy typowego dla epoki i autora utworu literackiego,
- zajmuje i uzasadnia stanowisko w dyskusji z odwołaniem się do utworu, cytatu, kontekstu lub wiedzy o epoce,
- formułuje wnioski, uogólnienia i argumenty, prezentując swój punkt widzenia,
- ocenia bohaterów literackich w kontekście epoki, zwracając uwagę na ich komplikację psychologiczną i uwikłania w problemy moralne, społeczne,
- omawia relacje pomiędzy różnymi podsystemami języka,
 - przyporządkowuje charakterystyczne środki językowe poszczególnym funkcjom językowym,
 - przedstawia pochodzenie polszczyzny,
 - objaśnia pojęcie neosemantyzacji,
 - wskazuje niewerbalne środki komunikacji,
- wskazuje różne typy archaizmów,
- w interpretacji eseju i felietonu wykorzystuje wiedzę o jego cechach gatunkowych,
- rozróżnia zjawiska pastiszu, parodii, tawestacji.

Język:

- przestrzega zasad poprawności właściwych dla języka mówionego w zakresie: ortofonii i ortografii, fleksji, leksyki, frazeologii, składni,
- posługuje się komunikatywnym, stosownym do sytuacji stylem; bogatym słownictwem,
- przestrzega zasad etykiety językowej,
- posługuje się terminologią specjalistyczną,
- stosuje środki językowe typowe dla rozmowy.

Na ocenę *bardzo dobrą* uczeń potrafi to, co na ocenę *dobrą*, a ponadto:

Wiadomości:

- swobodnie posługuje się cytatami,
- przedstawia ewolucję bohatera literackiego oraz wybranych gatunków literackich na podstawie omawianych utworów.

Umiejętności

- wyjaśnia funkcje motywów literackich,
- rozpoznaje nawiązania do tradycji we współczesnym utworze literackim lub filmie,
- formułuje wnioski płynące z porównania kształtu artystycznego tekstów literackich,
- samodzielnie gromadzi, porządkuje i wykorzystuje w wypowiedziach ustnych

- i pisemnych materiały z różnych źródeł dotyczące literatury, filmu i innych dziedzin sztuki,
- dokonuje samodzielnej, pogłębionej analizy i interpretacji dzieła literackiego i dzieła sztuki,
- odwołuje się do opinii autorytetów (sądy historyków literatury, myśli filozofów).

Język:

- przestrzega zasad poprawności właściwych dla języka mówionego w zakresie: ortografii, ortofonii, fleksji, leksyki, frazeologii, składni,
- posługuje się stylem stosownym do sytuacji, komunikatywnym, o wyraźnych cechach indywidualnych,
- przestrzega zasad etykiety językowej,
- posługuje się bogatym słownictwem, posługuje się bogatą terminologią (unikając pseudonaukowości),
- swobodnie stosuje środki językowe typowe dla rozmowy.

Na ocenę celującą uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, a ponadto:

- prezentuje swoje poglądy, umiejętnie posługuje się wiedzą spoza programu szkolnego, świadcząca o dużej erudycji,
- formułuje wnioski dojrzałe, wnikliwe,
- stawia hipotezy badawcze,
- umiejętnie polemizuje, starannie i logicznie dobierając argumenty.

Ocenę niedostateczną uczeń otrzymuje, gdy:

Wiadomości:

- nie zna utworów (lub ich fragmentów) wskazanych w programie,
- nie potrafi przyporządkować autorom tytułów i głównych bohaterów utworów literackich wskazanych w podstawie programowej,
- nie potrafi wskazać podstawowych cech najważniejszych dla omawianych okresów gatunków literackich,
- nie potrafi wskazać podstawowych cech postaw i wzorców osobowych charakterystycznych dla danej epoki,
- nie potrafi wskazać podstawowych cech prądów umysłowych i artystycznych,
- nie potrafi posługiwać się kluczowymi dla rozumienia omawianych epok pojęciami,
- nie potrafi streścić głównych wątków utworów epickich i dramatycznych z listy lektur obowiązkowych.

Umiejętności:

- nie potrafi rozpoznać najważniejszych środków stylistycznych w utworach literackich omawianych epok,
- nie potrafi dokonać charakterystyki bohaterów literackich.

Język:

- nie przestrzega zasad poprawności językowej,
- tworzy wypowiedź niekomunikatywną.

Ponadto:

- nie wykazuje chęci poprawy ocen,
- nie angażuje się w proces zdobywania wiedzy i umiejętności na poziomie dopuszczającym.

